

- Sprengel, C.*: Über Pflanzenhumus, Humussäure und humussäure Salze. Kastners Archiv. Bind 8, 1826.
- Springer, U.*: Über Humusvorstufen und echte Humusstoffe. Bodenkunde und Planzenernährung. Bind 21/22, 1940.
- Stebutt, A.*: Diskusjonsinnlegg. Verhandl. 2. Komm. Internat. bodenkundl. Gesellschaft. Teil B. Budapest, 1929.
- Thaer, A. D.*: Grundriss der Chemie für Landwirte. Berlin. 1808.
- Virtanen, A.*: Om växternas kvävenäring. Det 4. Nordiske Kjemikermøte, Oslo, 1932.
- Wehmer, C.*: Zum Abbau der Holzsubstanz durch Pilze. Berichte der Deutsche chem. Gesellschaft. Bind 48, 1915.

MYRENE I BRANDBU OG TINGELSTAD ALMENNINGER, BRANDBU HERRED.

Av D. Lømsland.

Etter rekvisisjon fra almenningsstyrene foretok Det norske myrselskap ved undertegnede somrene 1943 og 1944 en undersøkelse av myrene i Brandbu og Tingelstad almenninger. Øståsen, dvs. de områder av almenningene som ligger øst for Randsfjorden, ble undersøkt i 1943, mens Veståsen, dvs. de områdene som ligger vest for Randsfjorden, ble undersøkt i 1944.

Brandbu almenning ligger i sin helhet i Brandbu herred, mens Tingelstad almenning, for et par mindre partiers vedkommende, også går inn i Gran og Hurdal herreder. Almenningene grenser til hverandre både på Øst- og Veståsen. På Øståsen har de begge en teig hver, mens de på Veståsen har tre teiger hver som ligger i teigblanding. Disse siste teigene har særskilte navn, Brandbu almennings teiger benevnes Bålerudstykket, Bjonevassstykket og Søndre Bjoneskogen, mens Tingelstads teiger benevnes Bålerudstykket, Bjonevasstykket og Fjordene.

Myrundersøkelsene er foretatt etter de retningslinjer som er opptrukket for Det norske myrselskaps myrinventeringer (jfr. Medd. fra D. N. M., 1941, side 71—90). Kartgrunnlaget var for begge almenningers vedkommende almenningskart i mst. 1:25 000.

Neste side er gitt en sammenstilling av de undersøkte områders totalareal samt arealet av undersøkt myr.

Det framgår av sammenstillingen at Tingelstad almenning har mest myr. Dette gjelder både totalareal myr og myrprosent. Utenom det myrareal som er tatt med her er det også en del småmyrer som ikke er undersøkt.

Topografi. Terrenget innen Øståsen er atskillig kupert i Tingelstad almenning, mens det stort sett er jevnere i Brandbu almenning. Høyden over havet varierer innen Øståsen mellom

	Brandbu almenning			Tingelstad almenning		
	Totalareal, dekar	Myr		Totalareal,* dekar	Myr	
		Dekar	%		Dekar	%
Øståsen	45.640	4.175	9,1	56.051	8.720	15,6
Veståsen	22.250	1.530	6,9	32.020	3.465	11,0
Sum	67.900	5.685	8,4	88.071	12.185	13,8

*) I tillegg hertil kommer 407 dekar setervoller.

ca. 340 m (ved Gjersjøen i Brandbu almenning) og 796 m (Lushaugen i Tingelstad almenning). Middelhøyden i Øståsen er for Brandbu almenning ca. 500 m, mens den for Tingelstads vedkommende dreier seg om ca. 550 m. På Veståsen er terrenget mer småkupert, og h. o. h. er jevnt over mindre. Mest kupert er områdene omkring Bjonevann og i Bålerudstykket, mens det lenger sør, i Fjordene, bare er små høydedifferanser.

Fjellgrunnen. Øståsen består vesentlig av grunnfjell. Likevel forekommer en del yngre eruptiver i den søre del av Tingelstad almenning, og omkring Hennung (Brandbu almenning) forekommer en del alunskifer isprengt kalkboller. Også Veståsen består vesentlig av grunnfjellsbergarter. Ved Sevaldrudgårdene i sørenden av Søndre Bjoneskogen forekommer en del breksiebergarter.

De løse avleiringer består vesentlig av morenejord av vekslende kvalitet. Den beste morenejorda finnes på Øståsen. I Brandbu almennings del er jorda omkring Hennung av den beste, og i Tingelstad almennings del må en særlig framheve områdene omkring Helgedalssetrene. På Veståsen er jorda overveiende temmelig mager, og lagene er ofte tynne, slik at fjellet kommer fram i dagen, særlig er dette tilfelle i Fjordene.

Myrene er av vekslende kvalitet. De beste myrene, dyrkingsmessig sett, finner en på Øståsen, mens det på Veståsen finnes lite av slik myr. Egentlige dyrkings-felter finnes det ikke her.

Under inventeringen er myrene klassifisert etter Holmsens system (kfr. Løddesøl og Lid: Medd. fra D. N. M., 1943). Tabell 1 og 2 viser hvordan arealfordelingen er mellom de enkelte myrtyper innen de forskjellige deler av de to almenningene.

Tar vi for oss sammendraget for Brandbu almenning (tabell 1), ser vi at det er grasmyrene som utgjør det prosentvis største areal. Av disse danner starrmyrene hovedmengden, særlig på Øståsen. Den type som kommer nærmest etter grasmyrene er de grasrike mosemyrene, og særlig på Veståsen opptar disse en forholdsvis

Tabell 1.

Sammendrag av myrarealene i Brandbu almenning.

Myrtype	Dekar				o/o					
	Øståsen	Veståsen		Almenningen	Øståsen	Veståsen		Almenningen		
		Bålerud- og Bjoneskogen	Hele Veståsen			Bålerud- og Bjoneskogen	Hele Veståsen			
Lyngrike mosemyrer	283	197	113	310	543	6,0	38,1	11,1	20,3	9,5
Graslike —, —	933	85	426	511	1.444	22,4	16,4	42,1	33,4	25,4
Grasmyrer (starr- og myrull- bjønnskjøgg-myrer)	1.604	120	252	372	1.976	38,4	23,2	24,9	24,3	34,8
Krattmyrer	24	3	—	3	27	0,6	0,6	—	0,2	0,5
Furumyrer	440	35	135	170	610	10,5	6,8	13,3	11,1	10,7
Gran- og bjørkemyrer	921	77	54	131	1.052	22,1	14,9	5,3	8,6	18,5
Helt eller delvis overflommet areal	—	—	33	33	33	—	—	3,3	2,1	0,6
I alt	4.175	517	1.013	1.530	5.685	100,—	100,—	100,—	100,—	100,—

stor del av arealet. Også skogmyrene har relativt stor utbredelse, særlig gran- og bjørkemyrene, og da helst på Øståsen. Lyngrik mosemyr inntar et ganske stort areal på Veståsen, men samlet for almenningen er det ikke noe av betydning. Krattmyrene spiller ingen rolle hverken på Øst- eller Veståsen.

I sammendraget for Tingelstad almenning (tabell 2) ser vi at de grasrike mosemyrene inntar en dominerende rolle både på Øst- og Veståsen. Dernest kommer grasmyrene, som særlig på Øståsen inntar en ganske stor plass. Av de resterende typer er det særlig gran- og bjørkemyrene og de lyngrike mosemyrene som har noen større utbredelse. Gran- og bjørkeskogmyrene opptrer særlig hyppig på Øståsen, mens den lyngrike mosemyr har sin forholdsvis største utbredelse på Veståsen.

I det hele viser det seg at Veståsen med sitt gjennomgående magre jordsmonn også har de dårligste og næringsfattigste myrene.

Myrarealet og typenes fordeling er beregnet på almenningskartene der myrtypene er innkroket. Det finnes en del ganske små myrer (som regel mindre enn 3 dekar) som ikke er tatt med men det samlede areal av disse er så lite at det ingen praktisk betydning har i denne forbindelse.

Det er i alt utskilt 456 myrer eller myrområder innen de to almenningene, derav 199 i Brandbu almenning og 257 i Tingelstad almenning.

Dyrkingsmyrer.

Kvaliteten av myrene er vekslende, som innledningsvis nevnt. Hva innholdet av plantenæring angår så er grasmyrene og skogmyrer med torv som står grasmyrtorva nær (enkelte gran- og bjørkemyrer) de beste. Imidlertid utgjør myrene av sistnevnte type ofte bare mindre områder og bukter av større myrer. De er ofte grunne og har uheldig form. Mindre næringsrike er mosemyrene. Her vil kvaliteten være avhengig av hvor stort innslaget er av gras- og halvgrasarter og hvor tykt det friske uomdannede moselaget er. Imidlertid er ei myrs skikkethet til dyrking ikke i første rekke bestemt av næringsinnholdet. Myrene er i alminnelighet svært ensidige hva innhold av plantenæring angår, og bare kvelstoffet spiller noen betydelig rolle. Innholdet av mineralsk plantenæring er i alminnelighet så ubetydelig at det ikke regnes med, bortsett fra kalkinnholdet. For kali og fosforsyrens vedkommende må det i de aller fleste tilfelle brukes full erstatningsgjødsling.

For alle myrtypers vedkommende er omdannelsesgraden av avgjørende betydning. Myrjordas struktur og fysiske beskaffenhet og de enkelte verdstoffers tilgjengelighet for kulturplantene er nemlig i vesentlig grad avhengig av denne.

Avgjørende for ei myrs dyrkingsverd er ellers om den kan grøftes med noenlunde rimelig kostnad.

Myrdybde og undergrunn er også faktorer en må ta hensyn til ved bedømmelse av myr til dyrking. For myrer med dybder vesentlig mindre enn 1,0 m betyr undergrunnens art og beskaffenhet ganske meget, mens den for myrer over 1,0 m har mindre betydning i første omgang. Består undergrunnen av storsteinet grus eller reint fjell, vil dette senke dyrkingsverdien for grunne myrer i vesentlig grad, ja i mange tilfelle være til avgjort hindring for myras utnyttning til dyrking. Til beite derimot vil kravene til dybde i mange tilfelle ikke være fullt så strenge.

Ujamne dybder er ofte mindre heldig, da dette betinger ujamn synking etter grøftinga. Synkingen blir størst på de største dybder og på blaute myrer med lave omdannelsesgrader.

I det hele vil mange forhold, bl. a. overflateforhold, fall, form, bærefasthet, høyde over havet, av og til også beliggenhet m. v., og for visse myrtyper også tilgangen på jordforbedringsmiddel, være bestemmende for myrenes dyrkingsverdi. Da de enkelte faktorer ikke veier like sterkt i forhold til hverandre under ulike omstendigheter, vil ei myrs dyrkingsverd måtte avgjøres i hvert enkelt tilfelle. Likevel vil det være slik at visse myrtyper gjennomgående er bedre enn andre.

Under befaringen er myrene gruppert i fem forskjellige klasser etter dyrkingsverdet. En skjelner mellom følgende klasser: D₁ — Meget god dyrkingsmyr, D₂ — God dyrkingsmyr, D₃ — Noenlunde god dyrkingsmyr, D₄ — Mindre god dyrkingsmyr, D₅ — Dårlig dyrkingsmyr.

På de utarbeidede karter er alle myrer eller myrområder av noen betydning, som har fått D₃ eller bedre, skilt ut og deres arealer tatt inn i tabeller. Dermed er ikke sagt at den resterende del ikke kan eller bør dyrkes. Det skulle som er satt ved D₃ antyder bare hvor en mener grensen bør trekkes når det blir spørsmål om hvilke myrer som bør dyrkes i første omgang om det skulle bli aktuelt. All myr-dyrking er til syvende og sist et økonomisk spørsmål som gjør at grensen mellom dyrkingsverdig og ikke dyrkingsverdig myr blir en del flytende og sterkt avhengig av de lokale forhold.

Brenntorvmyrer.

Det finnes ingen store brenntorvmyrer i noen av almenningene, så mulighetene for brenntorvdrift i større skala må sies å være begrenset. De krav en stiller til ei god brenntorvmyr er at den kan avgrøftes, ha tilstrekkelig stort areal av dyp, godt omdannet, ikke for askerik torv med god sammenholdsgrad. En vil videre at torva skal være jevnest mulig omdannet, og at brenntorva ikke ligger for dypt i profilet. Innhold av stubber og læger spiller også en viss rolle, likesom undergrunnens art har betydning for hvor dypt en bør avtorve myra. For små brenntorvmyrer er det dessuten ofte vanskelig å skaffe stor nok tørkeplass. Alle brenntorvforekomstene av noen betydning er lagt inn på kartene, og resultatene er inntatt i tabeller.

Strøtorvmyrer.

Heller ikke av strøtorv finnes særlig meget i de to almenninger. De fleste av de myrene en har tatt med som strøtorvmyr tilfredsstiller heller ikke kravene til førsteklasses strøtorv. Strøtorv kvaliteten bestemmes vesentlig av myrtype og fortorvingsgrad. Det kreves at torva er lite omdannet, slik at den får best mulig oppsugingsevne. Av myrene er kvitmosemyrene best skikket. Også strøtorvmyrene må være noenlunde lett avgrøftbare, iallfall til en viss dybde. Kravet til torvstrølaget tykkelse retter seg for en del etter i hvilken skala avvirkningen skal foregå. Tynne lag kan i det små avvirket ved flåhakking.

I den innberetning som er sendt til de respektive almenninger er det utarbeidet oversiktskart og tabeller for de forskjellige utnyttelsesmuligheter som almenningens myrer byr på. Det er videre ved Statens landbrukskjemiske kontrollstasjon i Trondheim utført en rekke analyser av prøver fra almenningsmyrene. Også disse resultater er oversendt almenningene.

Forts.

UTSIKTENE FOR BRENNTORVPRODUKSJONEN I ÅR.

I vår lå utsiktene for brenntorvproduksjonen meget godt an, det var lite tele i myrene og været var stort sett bra for torvdrift over store deler av landet. De fleste maskintorvanlegg som ikke var avhengig av olje som drivstoff, hadde derfor håp om å komme tidlig i gang og oppnå toppproduksjon. Dette vel å merke hvis det ville lykkes å skaffe arbeidskraft nok. Pristillegget på brenntorv, og statsgarantien for avsetning av brenntorven, som vi meldte om i forrige nummer av tidsskriftet, gjorde selvsagt sitt til å stimulere produsentene.

Det skulle imidlertid snart vise seg at spørsmålet om å skaffe tilstrekkelig arbeidshjelp til maskintorvanleggene ble meget vanskelig å løse. Mange av de vante torvarbeidere rundt om i bygdene tilhører Hjemmestyrkene, særlig er mange arbeidsformenn engasjert på Hjemmefronten. Meldingene som løper inn om de vanskelige arbeidsforhold når det gjelder torvdriften, er praktisk talt enslydende i hvert fall så langt nord som til Fauske. Akkurat nå, i første uken av juni, synes tilgangen på folk å bli noe bedre enkelte steder, bl. a. i Vestfold og deler av Buskerud, men i Akershus, Østfold, Hedmark og Opland fylker, hvor vi har ferske meldinger fra, er det fremdeles mangel på folk.

Myrselskapet har tatt saken opp med Arbeidsdirektoratet, som i pressen har rettet en inntrengende henstilling til alle «som på noen måte har anledning til foreløbig og inntil videre å ta arbeid med vedhogst eller torvdrift.» Arbeidsdirektoratets organer